

УДК 72:81Г255.4:811.111:811.162.2

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АРХІТЕКТУРНИХ ТЕРМІНІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

К. С. Косюк

студентка 1 курсу, група А-11, навчально-науковий інститут будівництва та архітектури
Науковий керівник – асистент Н. М. Кузло

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

Розглянуто особливості перекладу архітектурних термінів з англійської мови на українську.

Ключові слова: термін, лексичний еквівалент, калькування, конкретизація, експлікація, генералізація, транскрипція, транслітерація.

Рассмотрены особенности перевода архитектурных терминов с английского языка на украинский.

Ключевые слова: термин, лексический эквивалент, калькирование, конкретизация, экспликация, генерализация, транскрипция, транслитерация.

The peculiarities of architectural terms translation from English into Ukrainian have been considered.

Keywords: term, lexical equivalent, calcination, specification, explication, generalization, transcription, transliteration.

Світ глобалізується. Як відомо, важливим аспектом глобалізації є спілкування між країнами і окремими носіями культури. Оскільки архітектура є складовою світової культури, якісний переклад архітектурних термінів відіграє важливу роль у міжкультурній комунікації. Питання перекладу термінів пов'язане з такими важливими науковими завданнями, як розкриття сутності міжмовних семантико-структурних відповідностей, встановлення ступеня регулярності міжмовних перекладацьких співвідношень та виявлення ролі перекладу в розвитку культури народів.

Проблема перекладу термінів привертає увагу багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Особливості науково-технічного перекладу досліджували у своїх працях такі відомі вчені, як Борисова Л.І. «Основні проблеми науково-технічного перекладу», Коваленко О.Я. «Загальний курс науково-технічного перекладу», Карабан В.І. «Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми», Казимира З.І., Олексів Г.Д. «Особливості термінів-словосполучень та способи їх перекладу (на прикладі термінів з архітектури)». Незважаючи на вагомий дослідження О.С. Гриньова, М.А. Симоненка, Ф.Р. Хаяліна, які різнобічно досліджували будівельні та архітектурні терміни, переклад цих термінів досліджений не повністю. Актуальність даної статті зумовлена відсутністю глибинних досліджень перекладу, в яких предметом аналізу виступали б саме терміни, які стосуються будівництва та архітектури.

Метою статті є вивчення специфіки перекладу термінів у сфері будівництва та архітектури.

Поставлена мета передбачає виконання таких **завдань**:

1. З'ясування основних етапів перекладу термінів.
2. Визначення основних прийомів перекладу термінів.
3. Дослідження особливості кожного з прийомів перекладу.
4. Застосування кожного з прийомів перекладу до архітектурних термінів та наведення прикладів.

Термінологія сучасної літературної мови дуже багата й розгалужена відповідно до існуючих у теперішньому суспільстві знань. У процесі перекладу терміна визначають два етапи:

1. З'ясування значення терміна у контексті;
2. Переклад значення рідною мовою [1].

Як відомо, всі лексичні одиниці розподіляють на дві групи:

1. Одиниці, які мають відповідники в мові перекладу:

Храм – temple;

Каплиця – shrine;

Консоль – corbel.

2. Безеквівалентні одиниці:

Слухове вікно – doricleafdormer-window;

Підлоги зі значним експлуатаційним навантаженням – heavy-duty floors.

При перекладі архітектурних термінів виділяють сім основних прийомів: лексичний еквівалент, калькування, конкретизація, експлікація, генералізація, транскрипція, транслітерація.

1. Одним з головних методів перекладу терміна є переклад за допомогою лексичного еквіваленту. **Еквівалент** – стала лексична відповідність, яка повністю співпадає із значенням іншомовного слова-терміна [7]. Терміни, які мають еквіваленти в рідній мові, відіграють важливу роль при перекладі. Вони слугують опорними пунктами у тексті, від них залежить розкриття значень інших слів, вони дають можливість з'ясувати характер та фаховість тексту [5]. Еквівалентні одиниці поділяються на одно еквівалентні і багатоеквівалентні.

Ball-flower ornament – готичний орнамент у вигляді квітки з кулею всередині.

Bower – дача, котедж, альтанка, помешкання [6].

2. Якщо в рідній мові немає відповідника терміна, то доцільно застосовувати метод трансформацій. Основним трансформаційним прийомом перекладу вважається метод **калькування**, який полягає у передачі не звукового, а комбінаторного складу слова, коли складові частини слова (морфеми) чи фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови перекладу. [3]

Прикладом можуть слугувати слова:

Аркбутан – flying buttress.

Хрестово-купольний храм – Greek temple.

Панельне будівництво – panel construction.

Крім цього, до трансформаційних прийомів перекладу термінів можна віднести конкретизацію та генералізацію, які належать до лексично-семантичних трансформацій.

3. **Конкретизація** – це спосіб передачі перекладу одиниці більш широкого змісту одиницею більш конкретного змісту [7].

Наприклад, термін бензопровід – gas pipeline – перекладений саме методом конкретизації.

4. **Генералізація** вихідного значення доцільна у тому випадку, коли рівень інформаційної упорядкованості вихідної одиниці в мові оригіналу є вищим, ніж рівень її відповідника в мові перекладу.

5. **Експлікація** – коли лексична одиниця мови оригіналу замінюється словом (словосполученням), яке передає його значення [7]. Наприклад, термін *localized filter*, який в контексті оптичної інтерферометрії перекласти як «*локалізований фільтр*» чи «*місцевий*

фільтр» неможливо через правила сполучуваності слів в українській мові. Цей термін довелося б перекласти як «*фільтр, який працює в рамках кожної точки*».

Для прикладу: вікно-розетка – wheel-window [6].

Одним з найпростіших прийомів перекладу терміна є прийом транскодування. **Транскодування** – це побуквенна чи пофонемна передача вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу [7]. Даний прийом являється виключенням в практиці технічного перекладу (наприклад, *laser* – *лазер*, *diode* – *diode*). Транскодування поділяється на транслітерацію і транскрипцію.

6. Транскрипція (лат. *transcriptio*, від *transcribo* – «переписую») – наукова система запису мови, що вживається в мовознавстві і має на меті послідовно відбити звуковий склад мови [7].

Наприклад: мерлон – merlon.

7. Транслітерація (транс і лат. *litera* – *літера*) – механічна передача тексту й окремих слів, які записані однією графічною системою. Транслітерація відрізняється від транскрипції, що має на меті точну фонетичну або фонологічну передачу звуків [7]. Найкраща транслітерація така, яка дозволяє легко вернутися при потребі до оригінальної системи письма.

Наприклад:

Форт – fort.

Форум – forum.

Фронтон – fronton [6].

Підводячи підсумки, можна впевнено сказати, що найпоширенішими методами перекладу архітектурних термінів є лексичний еквівалент та калькування, оскільки вони дозволяють найбільш точно, лексично і контекстуально правильно передати значення перекладних термінів цієї галузі. Менш активно використовується конкретизація та експлікація. І найменш частотніше використання спостерігається таких прийомів перекладу як генералізація, транскрипція та транслітерація. Подальші дослідження у даному напрямку потребують більш детального дослідження основних прийомів перекладу та широкого розгалуження їх підвидів, а також найпоширеніших помилок перекладу архітектурних термінів з метою покращення якості перекладної літератури.

Список використаних джерел:

1. Арнольд І. В. Лексикологія сучасної англійської мови / І. В. Арнольд – Москва, 2003. – 341 с.
2. Борисова Л. І. Основні проблеми науково-технічного перекладу. – М. : МГУ, 2003. – 208 с.
3. Казимира З. Особливості термінів-словосполучень та способи їх перекладу (на прикладі термінів з архітектури) / З. Казимира, Г. Олексів // Вісник Держ. ун-ту “Львівська політехніка”. – 1999. – № 375. – С. 287–289.
4. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В. І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 576 с.
5. Коваленко О. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу / О. Я. Коваленко. – К. : ІНКІС, 2002. – 320 с.
6. Кузнецов І. В., Шишлаков М. Ю. Особливості перекладу англійських архітектурно-будівельних термінів / І. В. Кузнецов, М. Ю. Шишлаков // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: філологія. – 2016. – №21 – Том 1. – С. 118.
7. Суперанская А. В. Общая терминология : вопросы теории / А. В. Суперанская. – М. : Наука, 1989. – 243 с.